

IKUSKIZUNAK

BEGOÑA DEL TESO

GOIERRIKO ZINEMA VERSUS BILBOKOA

Julio Medemen *Tierra* ren filmaketa noiz hasiko galdezka eta esperoan gauden honetan, Juanma Bajo Ulloak Madrilgo ekoizle digante eta jentilekiko borroka, lehia eta norgehiagokan diharduen garai hauetan, *Cómo ser infeliz y disfrutarlo* eta *Cuernos de mujer* ulertu ez dituztelako Enrique Urbizu triste eta goibeldua den sasoi honetan, larruzko txupak jazten dituen Bilboko seme berau Atxagarekin *Gizona bere bakardadean* lanaren inguruan gidoia karabatzen ari den egun hauetan, lur honetan kostata eta bitarteko kaskarrekin egiten den zeluloideak badu zer erakutsi. «Zer» hori ttipi-ttipia baden arren, jakina asko.

«Maité» eta «Sálvate si puedes» ekarriko ditugu paperezko pantaila honetara eta eztabaidarako edota txantxetarako gaitzat erabiliko ditugu esku artean.

Julio eta Juanmaren filmeak alde batera utzita ez baitago bi kasu hauetan etiketarik jartzetik, bada edo, igoal, bedere n, sortu zorian dago irudizko urradura ezustekoa. *Maité* eta *Sálvate si puedes* proposamen biei begirada botaz gero, argi eta garbi, garbiro somatu dut badela *Tu novia está loca*, *Todo por la pasta* eta Alex de la Iglesiaren *Acción Mutanten* jaio, hasi eta hazi zen zinema-mota bat, bilbotar petoa eta erdalduna dena. Are gehiago esango nuke atrebentzia osoz: nortasun hori banderatzat hartzen du irudizko izaki berri honek.

Bestalde, *Bi eta bat* telesailak lortu zuen arrakastaren eraginpean, akaso, apika, batek daki, jaio zaigu Donostiakoa baino, *giputxi*, Goierrikoa izateko gura, apeta, biska duen asma-kizun fotogrametakoa.

Sálvate si puedes orain arte ekoizle-lanetan ibilia den Joaquin Trincadok sinatua datorkigu. Gidoia ahula bezain jatorra du. Badirudi Europak Bilbo berezko zabortege ezinbesteko

bihurtu nahi duela. Alkatea akort, konforme, ados dago baina bada udaletxean zinegotzi garbi, xuhur eta puru bakarra. Neska da eta Imanol Ariasekin hasiko zaigu Botxoaren defentsa sutsuan....

Pelikula ez da batere handia, nahiz eta zuzendariak Frank Capra azti ezizitu eta miragarriari behin baino gehiagotan oles, otoi egin izan. Halere, kurioa da. Xelebrea. Eta bilbotar amorratua. Zeluloide kalekumea. Irudi porlanezkoak. Fotograma kaminoetakoak.

Maité-kkontu zeharo ezberdina jaurtiko du plazara. Carlos Zabala eta Eneko Olasagasti antzerki eta telebistako artisau finen lehen luzemetrajea dugu. Gipuzkoan eta Kuban errodatua. Angel Amigo ekoizlearen bedeinkapen guzti-guztiekin hasi eta amaitua. Aktore ospetsu euskaldun ia guztiek hartzen dute parte, esku lantxohorretan: Jose Ramon Soroiz, Agustin Arrazola, Mikel Garmendia, Idoia Sagarzazu, Ane Gabarainek....

Filme elebiduna da *Maité*. Egia esan beharra dago auzi honetan. Naturaltasun osoz darabiltza gidoiak bi hizkuntzak eta hiru hizkera: euskara, euskal jendearen gaztelania eta Karibe itsasertzeko erdera doinutsu eta aberatsa, hots.

Filmeak jendearen konplizitatea, kidetasuna bereganatzen du hainbat azpijoku pinpirin bitartez.

Horrela kontatua, ikusmina sortaraziko dizuete lerro hauek. Bale ba, ikusgarria izan daiteke *Maité*, Euskal Telebistak eraiki dituen zenbait mitoren menpe, eskupe edo agindupean sorturiko txantxa tuntun eta lala, jator eta elezuria.

Estreinuaren egunean Victoria Eugenia antzokia bete izan zuen jendetzak algaraz jaso zituen ia fotograma guztiak. Pantailan barrena sartu ziren ikusleak banan bana. Normala oso. Pantailan beste aldean zeudenak «gutarrak» ziren. Eta butaketan geundenok ere, «gutakoak» ala «zuetakoak». Konplizitate leial eta zintzoa, ez oso azkarra ez oso argia den ahalegin batentzako. Konplizitate beroa hor agertzen diren guztiak guk ezagutu izan genuen ildo beretik baitabiltza. Antzekotasun oparoa Mikel Mikel delako eta Jose Ramon, «Pinpix». Oroba-

tasuna, Karlos eta Enekorekin maiz ibili izan garelako parrandan Boulevardeko garagardotegian. *Maité* filme txikitxo, intenzio onekoa da. Pelikula gurea. Gipuzkoakoa. Euskal umore antzinakoa, piskatxo bat gaurkotua darabilena. Lan antzu eta jaió zenetik zimeldu xamarra baina gurea. Kalekoa baina ez *urbanita*. Ez, mesedez. Gu ez gara bilbotarrak, gu Euskal Herriko hizkuntza, umore eta haziaren erreserba gara. Kuba aldera goazenean eta gure kontura barre egiten dugunean inkluso. Zer? Ea *Maité Ama begira zazu*-ren jarraipena ote den? Belarria, lepoa eta Berlingo zinemaldirako sarrera ipiniko nuke baietz. □

VALLADOLIDETIKO OROIPEN HAINBAT

Gero eta urgailu txikiagoa darabil Valladolideko Semincik, Zinema Asteak, hots. Aspaldian lortutako ospe eta izen onera ohitu dela/gara/ direla dirudi.

Serio, zorrotz, barrerik egin gabe hautatzen dituzte beste zeluloidezko jaialdietan saria jaso duten zenbait izenburu magiko Gaztelako estilo apaindura gabekoaz altxatzen dituzte bizpahiru sail tajuzko. Jendea aretoetara doa, nola edo hala onik aurkituko duen segurantzaz.

Hots handiko zinegileen eskaintza emankorrek ikusgai Pisuerga ibaiertzetan: Louis Malleren *Vanya on 42nd Street*, Chejovi eginiko omenaldi gaur egungoa, Boaz Yakinen *Fresh*, New Yorkeko karriketan harrapaturiko ipuin odoltsua, Venezian urrea irabazi zuen Milcho Manchevskiren *Before the Rain*; Ki a rostami iraniarraren *A través de los olivos*, zinema eta bizitzarekin jolas arriskutsu eta tragikoan diharduen amets... gaiztoa, John Dalen *The Last Seduction* kontakizun galbidesua...

Baina, bai lastima, bai atsekabe goibela Valladoliden jasotakoa. Zinema eroen moduan maite duten antolatzaile fin eta errromantiko hauek huts, kale egin zuten euren hautaketa propioa egitean. Ausardiaz, atrebentziaz ez zuten jokatu eta munduko beste izkinetako zinemaldietan ospea lortu ez zutenak hartzeko momentuan, aukera nahiko desastrosoa bildu zuten. John Duigaren *Sirenas* izeneko lan sasi-erotikoa, David Lynch

izan nahi duen Tom Tykweren *Die tödliche Maria* lokamuts galdu eta orduz kanpokoa; Deepa Mehtaren *Camilla, Tomates verdes fritos* eredutzat hartu baina gainditzeko gauza ez zen komedia tentela....

Gaztetu beharrean daude Valladolidekoak. Izipirituz eta zeluloidez. Beste guztia ondo doa. Laburmetrajeak maitekiro pantailaratzen dituzte eta Gianni Amelio italiar maisua gehi Arthur Penn amerikoar adoretuari eskainitako omenaldietan zeluloidezko zirrarak besarkatu gintuen. Beraz, arazo handirik ez Pisuergaren ondoan. Ausardia berreskuratuko dutelakoan, agur t' erdi, Seminci.□

TEATREROAK BERRIRO BIDE GURUTZEETARA

Gipuzkoan izan bazen maratoi krudel baina nola edo hala beharrezkoa. Etorri ziren Espainia guztiko antzoki-arduradunak eta 30 talderen berri jaso zuten Donosti aldean. Batzuk banaturiko bilduman baino ez ziren agertzen, baina Bai Teatro, Hika, Trapu Zaharra, Orain, Tanttaka, Taun Taun, Artesena eta Agerre Teatros, batekoz beste, Zaragozako Principal, Logroñoko Bretón, Cordobako Gran Teatro eta beste hainbeste antzerki-programatzailearen aurrean azkeneko saioak aurkezteko aukera sikiera izan zuten.

Denen artean, aipu benetako eta benetazkoa merezi dute Tanttakaren lau neska paregabek —Mireia Gabilondo, Garbi Losada, Amaia Cuende eta Teresa Calok— taulan agerturiko bihurrikeri erritmo handi eta forma maltzuruko *Todas culpables* deituriko lanak; Ramon Agirrek pikaro idatzirikiko *El alquiler* delakoak eta Taun Taunek plazaratutako *Makinatu* saio ilun, lur kolorekoeta, misteriotsuak.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak eta Euskadiko Foru Aldundiek bultzaturik, sortu berri da *Euskadiko Antzoki Sarea* izena daraman areto-zirkuitua. Diru-laguntzak jasoko dituzte antzerki eta dantza plazan jarriko dituzten herri eta hiriek. Emanaldi bakoitzeko dirua eskuratuko dute ere antzesleek eta agian, piskanaka-piskanaka, arian-arian euskal antzezle eta dan-

tzariek aurrera egingo dute. Saltoka ez bada, izan dadila pausoka, bederen

Bitartean, Donostian, hainbat ikastaro teatreroren lekukoak izan dira ikasle zenbait. Jordi Graells katalanarrak dramaturgiaren xilpeko tranpa eder franko irakatsi die. Gero, antzerkia nola arraio, nola demontre idatzi behar deneko azalpenak bota zituen taulara Juan Garziak. Beranduago, diszipulu hauek sorturiko testuak errealitate eszeniko bilakatuko dira antzerkizuzendari gazte baina adituen eskutik. Horiexek Arteszenak amesturiko hainbat deabrukeria. Artean, hor dihardu lantalde Diputaziokoak *Mephisto* lanaren entrenamendu eta saioetan.

Azkenik baina ez azkena, eta etorkizunerako atea edota zubia izan dadineko esperantzaz, Bilboko Maskarada eta In Fragantiren artean sortutako abentura ekarriko dugu hona. Oscar Wilderen *Ernesto izatearen garrantzia* da bi talde eskarmentu handiko hauek bildu dituen erronka. Euskadiko XII. Topaketa Azpeitikoek 1.100.000 pezeta jarri ditu jokoan komedia zorrotz eta biragunez beterikoa aurrera ateratzeko. Galanta dema, izan dadila dotorea emaitza. □

GOENKALETIK BARRENA DATORREN TELEA

Modan daude klase guztietako kulebroi eta folletoiak han, hemen eta horko telebisioetan. ETBk ere «euskal kulebroia» sortu berri du. Bat gutxi izango zelakoan, bi jarri izan dizkigute eskura: *Goenkale* eta *Amaren etxean*. Biak dirudite Aitarene batean eginda, ziztu bizian bildurik. Itxura dute presazkoa.

Bata, inkluso, egunero filmatzen da egun horretako *aktualitate* pantailan jarri nahi eroan. Teknikoki ondorioa desastrosoa da arras, baina teleak nora eramango gaituen asmatzeko bitarteko-tresna ederra dugu ahalegin horretan, izan ere. Bestaldetik ez dago zer esan handirik. Euskal umorea darabilte dorpe kasu askotan. Majo zenbaitutan, aldiz eta gaurko bizitzari heltzen diote sutsu eta fier.

Mito etxeakoak ari dira sortzen gure 625 lerroetan eta hori, akaso, igoal, agian, apika onerako, beharrezko eta ezinbesteko dugu. Halere, oraindik ere, ikusle gehienek *Tomates verdes fritos* eta *Thelma eta Louise* bezalako marabilak ikus ahal izateko pizten dute ETB.□

SOZIOLINGUISTIKA

KIKE AMONARRIZ

FUNTZIONARIOAK

646 omen dira eta 588 ez omen dira azterketetara azaldu.

Azterketei muzin egitea arazo ezin larriagoa da, funtzionario horiek arazoa ez dutela larrizat jo adierazten digulako.

Izan ere, funtzionariook lanpostua galdu edo mailaz jaisteko beldur izan balira, azterketak egin egingo baitzituzten eta denbora luzez euskarazko ikastaroetan ibili ondoren (lanorduetan, kobratuz eta batzuk ordezkoko eta guzti), azterketetara aurkeztu ez badira, aurrez, beren burua oso ondo babestuta sentitu dutelako izan baita.

Eta espero zuten bezala, ongi babestuak izan dira: hainbat komunikabide, alderdi ez-abertzale eta sindikatuk gurutzada antolatu dute «hizkuntz diskriminazioaren aurka», UAren bideari helduz eta beren buruak kontraesanetan jausteaz batere arduratu gabe:

- Hizkuntz perfilen dekretua eta euskararen legea kontsentsuatuak izan zirela ahaztu bide zaie.
- Alderdi batzuek euskara ez exigitzea eta kontratatu eta gero ikasgaraztea proposatu izan dute. Garbi agertu dute orain ordea, proposatutakoa praktikara eramateko batere borondaterik ez dutela.